

Національний університет водного господарства та
природокористування
Навчально-науковий інститут економіки і менеджменту

ЗАТВЕРДЖУЮ

Голова науково-методичної
ради НУВГП
_____ Олег ЛАГОДНЮК

«___» _____ 2020

06-05-20S

СИЛАБУС

навчальної дисципліни

SYLLABUS

Управління витратами і ціноутворення		Cost management and pricing	
Шифр за ОП	ПП7	Code in Educational Program	
Освітній рівень бакалаврський (перший)		Educational level Bachelor's (first)	
Галузь знань Соціальні і поведінкові науки	05	Field of knowledge Social and behavioral sciences	
Спеціальність Економіка	051	Field of study Economics	
Освітня програма Управління персоналом та економіка праці		Educational Program Human Resources Management and Labour Economics	

Силабус навчальної дисципліни «Управління витратами і ціноутворення» для здобувачів вищої освіти ступеня «бакалавр», які навчаються за освітньо-професійною програмою «Управління персоналом та економіка праці», спеціальності 051 «Економіка». Рівне. НУВГП. 2020. 18 стор.

ОПП на сайті університету: <http://ep3.nuwm.edu.ua/13975/>

Розробник силабусу: *Рощик Ірина Анатоліївна, кандидат економічних наук, доцент кафедри трудових ресурсів і підприємництва, доцент*

Силабус схвалений на засіданні кафедри
Протокол № ____ від “____” _____ 20__ року

Завідувач кафедри: *Міщук Галина Юріївна, доктор економічних наук, професор*

Керівник освітньої програми: *Рощик І.А., к.е.н., доцент кафедри трудових ресурсів і підприємництва, доцент*

Схвалено науково-методичною радою з якості ННІ
Протокол № ____ від “____” _____ 20__ року

Голова науково-методичної ради з якості ННІ: *Ковшун Наталія Едуардівна, доктор економічних наук, професор*

№ документа в ЕДО.

© Рощик І.А., 2020
© НУВГП, 2020

ЗАГАЛЬНА ІНФОРМАЦІЯ*

Ступінь вищої освіти	бакалавр
Освітня програма	Управління персоналом та економіка праці
Спеціальність	051 «Економіка»
Рік навчання, семестр	4 р.н., 7 сем.
Кількість кредитів	5
Лекції:	32 годин
Лабораторні заняття:	20 годин
Самостійна робота:	98 годин
Курсова робота:	ні
Форма навчання	денна
Форма підсумкового контролю	екзамен
Мова викладання	українська

ІНФОРМАЦІЯ ПРО ВИКЛАДАЧА*

ПРОФІЛ ЛЕКТОРА

Лектор

Рощик Ірина Анатоліївна,
доцент кафедри трудових ресурсів і підприємництва,
к.е.н., доцент.

Вікіситет <https://cutt.ly/cgL1qV6>

ORCID <https://orcid.org/0000-0002-3155-2727>

Як комунікувати i.a.roshchuk@nuwm.edu.ua

Актуальні оголошення на сторінці дисципліни в системі MOODLE

ПРО ДИСЦИПЛІНУ

Анотація навчальної дисципліни, в т.ч. мета та цілі Актуальність навчальної дисципліни «Управління витратами і ціноутворення» у підготовці бакалаврів за спеціальністю «Економіка» полягає у зборі та аналізі інформації про обсяги, структуру і поведінку витрат підприємства, що використовується менеджерами різних рівнів для обґрунтування економічної доцільності управлінських рішень в ході планування і регулювання підприємницької діяльності з метою максимізації її фінансових результатів.

Метою навчальної дисципліни є формування у студентів знань про види і поведінку витрат, системи калькулювання витрат, вплив витрат на прибуток підприємства, центри відповідальності та бюджетне планування.

Під час вивчення навчальної дисципліни студенти зможуть навчитися визначати, на виробництво якої продукції підприємству доцільно витратити обмежені ресурси, яку кількість продукції доцільно виробляти, за якою ціною

виготовлену продукцію доцільно реалізовувати, як організувати бюджетне планування і контроль за центрами відповідальності, щоб отримувати бажаний прибуток.

Навчальний процес побудований із використанням різних видів навчальної роботи: лекції (з використанням презентацій) і лабораторні роботи (тренінги, обговорення, презентації, ситуаційні завдання та інші) та індивідуальна робота, що передбачає групування витрат на виробництво продукції (зокрема, за економічними елементами, статтями калькуляції), складання калькуляції за системою повних і змінних витрат, визначення обсягу беззбиткового виробництва продукції, побудови функції витрат, планування прибутку підприємства при зміні ціни або обсягу реалізації.

Посилання на розміщення навчальної дисципліни на навчальній платформі Moodle

<https://exam.nuwm.edu.ua/course/view.php?id=4854>

Компетентності

СК – 3. Володіти знаннями та практичними навиками в сфері фінансово-інвестиційної, грошово-кредитної, маркетингової та облікової діяльності як складових економічної політики.

СК – 5. Вміти системно аналізувати внутрішнє і зовнішнє бізнес-середовище підприємства (в тому числі - в офісних та спеціалізованих інформаційних системах).

СК – 6. Володіти навиками організації та ведення бізнесу (в тому числі – власного, електронного).

СК – 8. Здатність використовувати нормативно-правові акти, що регламентують економічні відносини та бізнес-діяльність, визначають інструментарій соціального захисту та оплати праці.

Програмні результати навчання

ПРН-2. Демонструвати вміння абстрактно мислити, застосовувати аналіз та синтез для виявлення ключових характеристик економічних систем різного рівня, а також особливостей поведінки їх суб'єктів.

ПРН-3. Вміти працювати як самостійно, так і в команді.

ПРН-4. Демонструвати гнучкість та адаптивність у нових ситуаціях, у роботі із новими об'єктами, та у невизначених умовах.

ПРН-5. Виявляти ініціативу та підприємливість, бути критичним і самокритичним.

ПРН-7. Знати та використовувати економічну термінологію, пояснювати базові концепції мікро- та макроекономіки.

ПРН-9. Демонструвати стійке розуміння принципів економічної науки, особливостей функціонування економічних систем на мікро- та макрорівнях.

ПРН-10. Використовувати інструментарій фінансово-інвестиційної, грошово-кредитної, маркетингової та облікової діяльності як складових економічної політики.

ПРН-11. Використовувати аналітичний та методичний

інструментарій для розуміння логіки прийняття економічних рішень різними економічними агентами (індивідами, домогосподарствами, підприємствами та органами державної влади).

ПРН-12. Демонструвати базові навички креативного та критичного мислення у дослідженнях та професійному спілкуванні.

ПРН-13. Розуміти та самостійно формувати зміст, структуру і висновки наукових та аналітичних текстів з економіки.

ПРН-14. Використовувати професійну аргументацію для донесення інформації, ідей, проблем та способів їх вирішення до фахівців і нефахівців у сфері економічної діяльності та соціально-трудових відносин.

ПРН-15. Застосовувати набуті теоретичні знання для розв'язання практичних завдань та змістовно інтерпретувати отримані результати.

ПРН-16. Застосовувати економіко-математичні методи та моделі для вирішення економічних задач.

ПРН-17. Застосовувати інструментарій діагностики зовнішнього та внутрішнього бізнес-середовища організації, аналізу інвестиційних проектів.

ПРН-18. Здатність розробити бізнес-план, обрати організаційну правову форму та започаткувати власний бізнес.

ПРН-19. Здатність планувати та організовувати бізнес-діяльність.

ПРН-20. Ідентифікувати джерела та методи отримання соціально-економічних даних, аналізувати необхідну інформацію, розраховувати економічні та соціальні показники.

ПРН-21. Використовувати інформаційні та комунікаційні технології для вирішення економічних завдань, підготовки та представлення аналітичних звітів та службової документації.

ПРН-22. Володіння навиками стратегічного управління людськими ресурсами і застосовувати їх на практиці.

ПРН-23. Вміти аналізувати та удосконалювати процеси державного та ринкового регулювання економічних та соціально-трудових відносин.

ПРН-24. Володіння навиками використання норм і принципів соціального та трудового законодавства і локальних нормативних актів в управлінській діяльності.

ПРН-25. Здатність вирішувати управлінські завдання щодо планування, організації розвитку та мотивування ефективного використання потенціалу людських ресурсів у мікро- та макроекономічних системах.

- Перелік соціальних, «м'яких» навичок (soft skills)
1. **Communication Skills:** Oral [O], Written [W]/ **Навички спілкування:** Усно [O], письмово [W]
  2. **Critical Thinking:** Critical Analysis [CA] , Inquiry & Analysis [IA] , Problem Solving [PS] / **Критичне мислення:** Критичний аналіз [CA], Дослідження та аналіз [IA], Розв'язання проблем [PS]

3. **Foundational Skills:** Information Management [IM], Quantitative Literacy, Reasoning [QTR] / **Основні навички:** Управління інформацією [IM], Кількісна грамотність / Обґрунтування
4. **Social Responsibility:** Ethical Reasoning [ER], Global Learning [GL], Intercultural Knowledge [IK], Teamwork [T] / **Соціальна відповідальність:** Етичне обґрунтування [ER], Глобальне навчання [GL], Міжкультурні знання [IK], Командна робота [T]
5. **Industry, Professional, Discipline Specific Knowledge and Skills** / Виробничі, професійні спеціальні знання та навички в галузі економіки.

Структура навчальної дисципліни

Денна форма навчання:

Лекції – 32 год., лабораторні – 20 год., самостійна робота – 98 год.

Навчальна дисципліна складається з двох змістових модулів (розділів).

Змістовий модуль 1. Теоретичні основи управління витратами

ТЕМА 1. Управління витратами як спеціальна функція менеджменту

- 1.1. Витрати як чинник підприємницького прибутку
- 1.2. Система управління витратами
- 1.3. Сучасні дослідження теорії управління витратами

ТЕМА 2. Класифікація і поведінка витрат

- 2.1. Класифікація витрат
- 2.2. Фактори і поведінка витрат
- 2.3. Методи визначення функції витрат

ТЕМА 3. Системи і методи калькулювання витрат

- 3.1. Сутність і класифікація систем калькулювання витрат
- 3.2. Калькулювання за замовленнями та за процесами
- 3.3. Калькулювання повних витрат
- 3.4. Калькулювання змінних витрат
- 3.5. Калькулювання за нормативними витратами

ТЕМА 4. Взаємозв'язок витрат, обсягу діяльності та прибутку

- 4.1. Методи аналізу взаємозв'язку «витрати – обсяг - прибуток»
- 4.2. Особливості аналізу взаємозв'язку «витрати – обсяг - прибуток» за умов асортименту
- 4.3. Аналіз чутливості прибутку
- 4.4. Припущення, покладені в основу аналізу взаємозв'язку «витрати – обсяг - прибуток»

Змістовий модуль 2. Практичні аспекти управління витратами

ТЕМА 5. Аналіз релевантної інформації для прийняття управлінських рішень

- 5.1. Процес прийняття рішень і релевантність інформації
- 5.2. Диференціальний аналіз варіантів управлінських рішень
- 5.3. Оптимальне використання ресурсів за умов обмежень
- 5.4. Рішення стосовно запасів (методика обґрунтування рішень)

- 5.5. Рішення стосовно ціноутворення
- 5.6. Модель прийняття рішення за умов невизначеності
- ТЕМА 6. Бюджетування та управління за відхиленнями**
- 6.1. Сутність бюджетування та його організація
- 6.2. Методика складання та взаємоузгодження бюджетів
- 6.3. Управління за відхиленнями
- ТЕМА 7. Управління центрами відповідальності**
- 7.1. Концепція центрів відповідальності
- 7.2. Оцінювання діяльності центрів відповідальності

Для продуктивної роботи на курсом студенти повинні вміти працювати з пакетом офісних програм MS Office, а також з обладнанням та програмним забезпеченням, що застосовується для дистанційного навчання.

Методи оцінювання та структура оцінки

Бали нараховуються за виконання практичних завдань, самостійної роботи, модульних контролів. Кількість балів за виконання кожного завдання наведена у таблиці «Бюджет часу навчальної дисципліни за формами навчання».

Критерії оцінювання встановлюються окремо до кожного навчального завдання. При оцінюванні результатів роботи враховується:

- повнота і якість виконання завдання (не менше 60% балів, виділених на завдання);
- вчасність виконання завдання (до 40% балів за завдання).

За кожним змістовим модулем проводиться по одному модульному контролю. Модульні контролі проводяться у тестовій формі на платформі <https://exam.nuwm.edu.ua/> відповідно до графіка навчального процесу.

Дисципліна «управління витратами і ціноутворення» закінчується екзаменом, тому результати складання модульних контролів можуть зараховуватись як підсумковий контроль.

Якщо здобувач із можливих 60 балів поточної складової оцінювання та 40 балів модульної або підсумкової складової оцінювання впродовж семестру набрав певну кількість балів (не менше 60) і такий результат його задовольняє, то набрана сума балів і є підсумковим результатом успішного складання екзамену. Якщо здобувача не задовольняє набрана кількість балів, то він повинен скласти підсумковий контроль під час екзаменаційної сесії (у межах 40 балів), при цьому усі набрані впродовж семестру бали модульних контролів анулюються, тобто результати складання підсумкового контролю знань додаватимуться до раніше набраних балів поточної складової оцінювання (у межах 60). Здобувач вищої освіти має право взагалі не складати модульні контрольні тести впродовж семестру, а відразу планувати скласти підсумковий контроль під час екзаменаційної сесії.

*Студенти можуть отримати **додаткові** бали за: самостійно виконане наукове дослідження з проблематики дисципліни, здобуті сертифікати після проходження*

тренінгів. Теми дослідницьких робіт студенти можуть вибрати самостійно за погодженням із викладачем. Додаткові бали студентам також можуть отримати за конкретні пропозиції з удосконалення змісту і наповнення навчальної дисципліни.

Порядок проведення поточних і семестрових контролів та інші документи, пов'язані з організацією оцінювання та порядок подання апеляцій наведений на сторінці Навчально-наукового центру незалежного оцінювання за посиланням - <https://nuwm.edu.ua/strukturni-pidrozdili/navch-nauk-tsentr-nezalezhnogo-otsiniuvannia-znan/dokumenty>

Місце навчальної дисципліни в освітній траєкторії здбувача вищої освіти	Відповідно до структурно-логічної схеми підготовки бакалаврів за спеціальністю 051 «Економіка» для вивчення дисципліни «Управління витратами і ціноутворення» студентам потрібно мати достатній рівень знань і вмінь з дисциплін: • Аналіз економічної діяльності та бізнес-середовища організації
Поєднання навчання та досліджень	Студенти мають можливість додатково отримати бали за виконання індивідуальних завдань дослідницького характеру, а також можуть бути долучені до написання та опублікування наукових статей з тематики курсу.
Інформаційні ресурси	<ol style="list-style-type: none"> 1. Аткинсон, Энтони А., Банкер, Раджив Д., Каплан, Роберт С., Янг, Марк С. Управленческий учет, 3 -е изда ние . : Пер . с ан гл. М .: Издательс кий дом «Вильямс», 2005. 874 с. 2. Голов С. Ф. Управлінський облік. Підручник. 4-те вид. К.:Лібра, 2008. 704 с. 3. Грещак М. Г., Коцюба О. С. Управління витратами: Навч.-метод. посібник для самост. вивч. дисц. К.: КНЕУ, 2002. 131 с. 4. Давидович І. Є. Управління витратами: Навчальний посібник. К.: Центр учбової літератури, 2008. 320 с. 5. Іванюта П. В., Лузівська О. П. Управління ресурсами і витратами: Навч. посіб. / За ред. д.е.н., проф. Іванюти С.М. К.: Центр навчальної літератури, 2009. 320 с. 6. Карпенко О. В., Карпенко Д.В. Управлінський облік: Навч. посіб. К.: Центр учбової літератури, 2012. 296 с. 7. Нападовська Л. В. Управлінський облік: Практикум: Навч. посіб / Л. В. Нападовська, С. Я. Король, О. І. Мазіна; За заг. ред. Л. В. Нападовської. К.: Київ. Нац.Торг.-екон. Ун-т, 2008. 300 с. 8. Пашкевич М.С. Управлінський облік : навч. посіб. / М.С. Пашкевич, О.П. Дріга, А.А. Макурін. Дніпро : НТУ «ДП», 2018. 151 с. 9. Рижикова Н.І., Накісько О.В. Управління витратами : навчальний посібник. Харків : ХНТУСГ, 2013. 198 с. 10. Турило А.М., Кравчук Ю.Б., Турило А.А. Управління витратами підприємства: Навч.посібник. К.: Центр навчальної літератури, 2006. 120 с. 11. Ціноутворення: навч. посіб. / Д.І. Рижмань, Г.Я. Віннічук, І.М. Криворучко, В.М. Пилявець. К.: Аграрна освіта,

	<p>2011. 313 с.</p> <p>12. Чорна М.В., Смірнова П.В., Бузріменко Р.М. Управління витратами : навч. посіб. / М. В. Чорна, П. В. Смірнова, Р. М. Бузріменко, 2017. 166 с.</p> <p>13. Шкварчук Л.О. Ціноутворення: Підручник. К.: Кондор, 2008. 460 с.</p> <p>Для вивчення навчальної дисципліни студенти можуть користуватися інформаційними ресурсами (вказаними вище та іншими), наведеними на сторінці дисципліни: https://exam.nuwm.edu.ua/course/view.php?id=4854</p>
	ПРАВИЛА ТА ВИМОГИ (ПОЛІТИКА)*
Дедлайни та перескладання	<p>Ліквідація академічної заборгованості здійснюється згідно «Порядку ліквідації академічних заборгованостей у НУВГП», http://ep3.nuwm.edu.ua/4273/. Згідно цього документу і реалізується право студента на повторне вивчення дисципліни чи повторне навчання на курсі.</p> <p>Перездача модульних контролів здійснюється згідно з http://nuwm.edu.ua/strukturi-pidrozdzili/navch-nauk-tsentr-nezaleznoho-otsiniuvannia-znan/dokumenty.</p> <p>Оголошення стосовно дедлайнів здачі та перездачі оприлюднюються на сторінці MOODLE https://exam.nuwm.edu.ua/</p>
Правила академічної доброчесності	<p>Перед початком курсу кожен студент має ознайомитися з «Кодексом честі», розміщеним на сторінці навчальної дисципліни на платформі MOODLE та прийняти його умови.</p> <p>За списування під час проведення модульного контролю чи підсумкового контролю, студент <u>позбавляється</u> подальшого права здавати матеріал і у нього виникає академічна заборгованість.</p> <p>За списування під час виконання окремих завдань, студенту <u>знижується</u> оцінка у відповідності до ступеня порушення академічної доброчесності.</p> <p>Документи стосовно академічної <u>доброчесності</u> (про плагіат, порядок здачі курсових робіт, кодекс честі студентів, документи Національного агентства стосовно доброчесності) наведені на сторінці ЯКІСТЬ ОСВІТИ сайту НУВГП - http://nuwm.edu.ua/sp/akademichna-dobrochesnisti</p>
Вимоги до відвідування	<p>Студенти обов'язково повинні відвідувати усі лабораторні заняття. Усі інші види робіт студент може виконувати самостійно, дотримуючись встановлених дедлайнів. У разі відсутності студента на занятті з поважної причини (підтверджується документально) студенту видається альтернативне завдання.</p> <p>Студент має право оформити індивідуальний графік навчання згідно відповідного положення http://ep3.nuwm.edu.ua/6226/.</p> <p>Здобувачі без обмежень можуть на заняттях використовувати смартфони, планшети та ноутбуки.</p>
Неформальна та інформальна освіта	<p>Студенти мають право на перезарахування результатів навчання, набутих у неформальній та інформальній освіті згідно з відповідним положенням: http://nuwm.edu.ua/sp/neformalna-osvita.</p>

Також студенти можуть самостійно на платформах Prometheus, Coursera, edEx, edEra, FutureLearn та інших опановувати матеріал для перезарахування результатів навчання. При цьому важливо, щоб знання та навички, що формуються під час проходження певного онлайн-курсу чи його частин, мали зв'язок з очікуваними навчальними результатами даної дисципліни/освітньої програми та перевірялись в підсумковому оцінюванні.

<https://www.coursera.org/learn/accounting-for-managers>

<https://www.coursera.org/learn/uva-darden-managerial-accounting>

ДОДАТКОВО

Правила отримання зворотної інформації про дисципліну*

Щосеместрово студенти заохочуються пройти онлайн опитування стосовно якості викладання та навчання викладачем даного курсу та стосовно якості освітнього процесу в НУВГП.

За результатами анкетування студентів викладачі можуть покращити якість навчання та викладання за даною та іншими дисциплінами.

Порядок опитування, зміст анкет та результати анкетування здобувачів минулих років та семестрів завантажені на сторінці «ЯКІСТЬ ОСВІТИ»:

<http://nuwm.edu.ua/porjadok-opituvannja>

<http://nuwm.edu.ua/sp/anketuvannja>

<http://nuwm.edu.ua/sp/rezultati-opituvannja>

Оновлення*

Зміни до силабусу навчальної дисципліни можуть вноситись за ініціативою викладача та за результатами зворотного зв'язку у порядку, визначеному нормативними документами НУВГП.

Навчання осіб з інвалідністю

Документи та довідково-інформаційні матеріали стосовно організації навчального процесу для осіб з інвалідністю доступно за посиланням

<http://nuwm.edu.ua/sp/dlja-osib-z-invalidnistju>

У випадку навчання таких категорій здобувачів освітній процес даного курсу враховуватиме, за можливістю, усі особливі потреби здобувача.

Викладач та інші здобувачі даної освітньої програми максимально сприятимуть організації навчання для осіб з інвалідністю та особливими освітніми потребами.

Практики, представники бізнесу, фахівці, залучені до викладання

Викладач дисципліни має практичний досвід складання бюджетів грантових проектів:

- Erasmus+ «Joining European Educational Experience and Current Business Requirements in Curriculum Development for Competitive HR-Managers Higher Education» №617598-EPP-1-2020-1-PL-EPPKA2-CBHE-JP;
- Підтримки регіонального розвитку в Україні «Розвиток потенціалу суб'єктів підприємництва та можливостей зайнятості соціально вразливих груп населення в Рівненській області»;
- ENI CROSS-BORDER COOPERATION PROGRAMME POLAND-BELARUS-UKRAINE 2014-2020 «Cooperation between Institutions of Poland and Ukraine in Effort to Solve

Employment Issues» №35871b3476-9a6a1a747f-9ba1613fc1-b4c119c03b-56b19123ab-be59acb844-aa35.

Також до проведення практичних занять долучаються фахівці, які мають практичний досвід діяльності на українських підприємствах у сфері управління витратами і ціноутворення.

Інтернаціоналізація

Професійні організації:

- Institute of Management Accountants.

<https://www.imanet.org/membership>.

Використані матеріали (силабуси аналогічних програм):

- Harvard. Course: Managerial Accounting.

<https://canvas.harvard.edu/courses/8294/assignments/syllabus>.

- Emmanuel College. Course: MGMT 2201-02 Managerial Accounting. <https://eclearn.emmanuel.edu/courses/2054580/assignments/syllabus>.

- University of West Georgia. Managerial Accounting ACCT-6232. https://westga.campusconcourse.com/view_syllabus?course_id=8243.

- NEW YORK UNIVERSITY. Managerial Accounting ACCT-UB 4 - 001. <https://cutt.ly/sqL1kuq>.

- National Research University Higher School of Economics. Course: Management Accounting. <https://www.hse.ru/en/edu/courses/219909789>.

- University of London. Course information 2020-21 AC2097 Management accounting. <https://www.lse.ac.uk/study-at-lse/uolip/Assets/documents/AC2097-Management-accounting.pdf>.

СТРУКТУРА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Лекцій 32 год.

Практичних 20 год.

Самостійна робота 98 год.

СТРУКТУРА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ У РОЗРІЗІ РЕЗУЛЬТАТІВ НАВЧАННЯ

<i>Результати навчання</i> Змістові модулі, теми	ПРН2	ПРН3	ПРН4	ПРН5	ПРН7	ПРН9	ПРН10	ПРН11	ПРН12	ПРН13	ПРН14	ПРН15	ПРН16	ПРН17	ПРН18	ПРН19	ПРН20	ПРН21	ПРН22	ПРН23	ПРН24	ПРН25	Бали
Змістовий модуль 1. Теоретичні основи управління витратами																							
ТЕМА 1. Управління витратами як спеціальна функція менеджменту	x			x	x	x	x																3
1.1. Витрати як чинник підприємницького прибутку	x			x	x	x	x																1
1.2. Система управління витратами	x			x	x	x	x																1
1.3. Сучасні дослідження теорії управління витратами	x			x	x	x	x																1
ТЕМА 2. Класифікація і поведінка витрат	x	x			x	x	x	x							x	x	x			x		x	6
2.1. Класифікація витрат	x	x			x	x	x	x							x	x	x			x		x	2
2.2. Фактори і поведінка витрат	x	x			x	x	x	x							x	x	x			x		x	2
2.3. Методи визначення функції витрат	x	x			x	x	x	x							x	x	x			x		x	2
ТЕМА 3. Системи і методи калькулювання витрат	x		x		x	x	x	x							x	x	x	x			x	x	12
3.1. Сутність і класифікація систем калькулювання витрат	x		x		x	x	x	x							x	x	x	x			x	x	2
3.2. Калькулювання за замовленнями та за процесами	x		x		x	x	x	x							x	x	x	x			x	x	2
3.3. Калькулювання повних витрат	x		x		x	x	x	x							x	x	x	x			x	x	3
3.4. Калькулювання змінних витрат	x		x		x	x	x	x							x	x	x	x			x	x	3
3.5. Калькулювання за нормативними витратами	x		x		x	x	x	x							x	x	x	x			x	x	2
ТЕМА 4. Взаємозв'язок витрат, обсягу діяльності та прибутку	x		x		x	x	x	x		x	x	x		x	x	x	x	x	x			x	11
4.1. Методи аналізу взаємозв'язку «витрати – обсяг - прибуток»	x		x		x	x	x	x		x	x	x		x	x	x	x	x	x			x	3
4.2. Особливості аналізу взаємозв'язку «витрати – обсяг - прибуток» за умов асортименту	x		x		x	x	x	x		x	x	x		x	x	x	x	x	x			x	3
4.3. Аналіз чутливості прибутку	x		x		x	x	x	x		x	x	x		x	x	x	x	x	x			x	3
4.4. Припущення, покладені в основу аналізу взаємозв'язку «витрати – обсяг - прибуток»	x		x		x	x	x	x		x	x	x		x	x	x	x	x	x			x	2
За поточну (практичну) складову оцінювання, балів																							32
За модульний (теоретичний) контроль знань, модуль 1, балів																							20

Результати навчання	ПРН2	ПРН3	ПРН4	ПРН5	ПРН7	ПРН9	ПРН10	ПРН11	ПРН12	ПРН13	ПРН14	ПРН15	ПРН16	ПРН17	ПРН18	ПРН19	ПРН20	ПРН21	ПРН22	ПРН23	ПРН24	ПРН25	Бали
Змістові модулі, теми																							
Змістовий модуль 2. Практичні аспекти управління витратами																							
ТЕМА 5. Аналіз релевантної інформації для прийняття управлінських рішень	x		x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x			x	18
5.1. Процес прийняття рішень і релевантність інформації	x		x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x			x	2
5.2. Диференціальний аналіз варіантів управлінських рішень	x		x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x			x	4
5.3. Оптимальне використання ресурсів за умов обмежень	x		x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x			x	3
5.4. Рішення стосовно запасів (методика обґрунтування рішень)	x		x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x			x	3
5.5. Рішення стосовно ціноутворення	x		x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x			x	3
5.6. Модель прийняття рішення за умов невизначеності	x		x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x			x	3
ТЕМА 6. Бюджетування та управління за відхиленнями	x		x		x	x	x	x	x	x	x	x		x	x	x	x	x	x			x	6
6.1. Сутність бюджетування та його організація	x		x		x	x	x	x	x	x	x			x	x	x	x	x	x			x	2
6.2. Методика складання та взаємоузгодження бюджетів	x		x		x	x	x	x	x	x	x			x	x	x	x	x	x			x	2
6.3. Управління за відхиленнями	x		x		x	x	x	x	x	x	x			x	x	x	x	x	x			x	2
ТЕМА 7. Управління центрами відповідальності	x	x	x		x	x	x	x	x														4
7.1. Концепція центрів відповідальності	x	x	x		x	x	x	x	x														2
7.2. Оцінювання діяльності центрів відповідальності	x	x	x		x	x	x	x	x														2
За поточну (практичну) складову оцінювання, балів																							28
За модульний (теоретичний) контроль знань, модуль 2																							20
Усього за поточну (практичну) складову оцінювання, балів																							60
Усього за модульний (теоретичний) контроль знань, модуль 1, модуль 2, балів																							40
Усього за дисципліну, балів																							100

ЛЕКЦІЙНІ ТА ЛАБОРАТОРНІ ЗАНЯТТЯ

Тема 1. Управління витратами як спеціальна функція менеджменту

Результат и навчання ПРН-2, ПРН-5, ПРН-7, ПРН-9, ПРН-10	Кількість годин: лекції – 2 лаб. – 0	Література: 1. Голов С. Ф. Управлінський облік. Підручник. / С. Ф. Голов – 4-те вид. – К.: Лібра, 2008. – 704 с. 2. Давидович І. Є. Управління витратами: Навчальний посібник. К.: Центр учбової літератури, 2008. 320 с. 3. Карпенко О. В., Карпенко Д.В. Управлінський облік: Навч. посіб. К.: Центр учбової літератури, 2012. 296 с.	https://exam.nuwm.edu.ua/course/view.php?id=4854
Опис теми	<p>Основні теорії прибутку. Ефективне ціноутворення як здатність підприємця отримати запланований прибуток. Формування прогнозової величини витратної частини ціни.</p> <p>Система управління витратами: планування, організація, мотивація, облік, аналіз, контроль, регулювання витрат. Сутність ефективного управління витратами та їх оптимізації.</p> <p>Сучасні дослідження теорії управління витратами: «котельний» метод, метод Фелса і Гарке, Маннома, Гамільтона, дірект-костінг, стандарт-костінг, «канбан», «точно в строк», концепція центрів відповідальності.</p>		
Види навчальної роботи (що студенти повинні виконати)	<p>Пояснювати актуальність ефективного управління витратами і ціноутворення для конкурентоспроможності бізнесу.</p> <p>Знати функції управління витратами та особливості їх реалізації в ринковій економіці.</p> <p>Знати сучасні методи управління витратами.</p>		
Методи та технології навчання	Демонстрація, проблемна лекція, лекція у формі діалогу, мозковий штурм, навчальна дискусія, тестові завдання, навчання на основі досвіду.		
Засоби навчання	<p>Навчальні посібники, монографії, наукові статті, інформаційно-комунікаційне обладнання, комп'ютерна техніка, мультимедійне обладнання, друкований роздатковий матеріал.</p> <p>Навчальні посібники, наукові статті, комп'ютерна техніка, мультимедійне обладнання.</p>		

Тема 2. Класифікація і поведінка витрат

Результат и навчання ПРН-2, ПРН-3, ПРН-7, ПРН-9, ПРН-10, ПРН-11, ПРН-18, ПРН-19, ПРН-20, ПРН-23, ПРН-24, ПРН-25	Кількість годин: лекції – 4 лаб. – 4	Література: 1. Голов С. Ф. Управлінський облік. Підручник. / С. Ф. Голов – 4-те вид. – К.:Лібра, 2008. – 704 с. 2. Давидович І. Є. Управління витратами: Навчальний посібник. К.: Центр учбової літератури, 2008. 320 с. 3. Карпенко О. В., Карпенко Д.В. Управлінський облік: Навч. посіб. К.: Центр учбової літератури, 2012. 296 с.	https://exam.nuwm.edu.ua/course/view.php?id=4854
Опис теми	<p>Сутність і класифікація витрат: для оцінки запасів і визначення фінансового результату; дослідження поведінки витрат і прийняття управлінських рішень; планування (прогнозування) та здійснення контролю і регулювання; за видами діяльності; за відношенням до процесу виробництва; економічні елементи витрат.</p> <p>Поведінка і фактори витрат. Графічне зображення поведінки змінних, постійних та сукупних витрат залежно від зміни обсягу діяльності. Релевантний діапазон.</p> <p>Методи визначення функції витрат: аналізу бухгалтерських рахунків, вищої-нижчої точки, візуального пристосування та інші.</p>		
Види навчальної	<p>Класифікувати витрати за різними ознаками.</p> <p>Розуміти поведінку витрат залежно від зміни обсягу діяльності.</p>		

роботи (що студенти повинні виконати)	Пояснювати вплив керівництва на витрати. Визначати функцію витрат з використанням різних методів. Оцінювати надійність функції витрат.
Методи та технології навчання	Лекція у формі діалогу, демонстрація, аналіз конкретних ситуацій (case study), індивідуальні завдання для вирішення практичних вправ та задач, темстові завдання, робота в команді.
Засоби навчання	Навчальні посібники, інформаційно-комунікаційне обладнання, комп'ютерна техніка, мультимедійне обладнання, друкований роздатковий матеріал.

Тема 3. Системи і методи калькулювання витрат

Результат и навчання ПРН-2, ПРН-4, ПРН-7, ПРН-9, ПРН-10, ПРН-11, ПРН-18, ПРН-19, ПРН-20, ПРН-21, ПРН-24, ПРН-25	Кількість годин: лекції – 6 лаб. – 4	Література: 1. Голов С. Ф. Управлінський облік. Підручник. / С. Ф. Голов – 4-те вид. – К.:Лібра, 2008. – 704 с. 2. Давидович І. Є. Управління витратами: Навчальний посібник. К.: Центр учбової літератури, 2008. 320 с. 3. Карпенко О. В., Карпенко Д.В. Управлінський облік: Навч. посіб. К.: Центр учбової літератури, 2012. 296 с.	https://exam.nuwm.edu.ua/course/view.php?id=48 <u>54</u>
---	--	---	--

Опис теми	Мета і сутність калькулювання витрат. Етапи калькулювання. Калькуляція. Облік і розподіл непрямих витрат. База і ставка розподілу. Методи розподілу витрат обслуговуючих підрозділів: прямого розподілу, послідовного розподілу, взаємних послуг, одночасного розподілу. Калькулювання на основі діяльності. Пул витрат. Калькулювання за замовленнями та за процесами. Еквівалентна одиниця готової продукції. Метод середньозваженої собівартості оцінки запасів, метод файфто. Калькулювання повних і змінних витрат. Маржинальний дохід: виробничий та загальний. Визначення операційного прибутку.		
Види навчальної роботи (що студенти повинні виконати)	Визначати об'єкти витрат. Застосовувати систему калькулювання витрат за замовленнями. Застосовувати систему калькулювання витрат за процесами. Розподіляти витрати обслуговуючих підрозділів. Обчислювати і застосовувати ставку розподілу накладних витрат. Визначати маржинальний дохід. Застосовувати калькулювання змінних витрат для прийняття управлінських рішень. Розраховувати собівартість продукції шляхом калькулювання на сонові діяльності.		
Методи та технології навчання	Лекція у формі діалогу, мозковий штурм, навчальна дискусія, темстові завдання, демонстрація, аналіз конкретних ситуацій (case study), індивідуальні завдання для вирішення практичних вправ та задач, темстові завдання.		
Засоби навчання	Навчальні посібники, інформаційно-комунікаційне обладнання, комп'ютерна техніка, мультимедійне обладнання, друкований роздатковий матеріал.		

Тема 4. Взаємозв'язок витрат, обсягу діяльності та прибутку

Результат и навчання ПРН-2, ПРН-4, ПРН-7, ПРН-9, ПРН-10, ПРН-11, ПРН-13, ПРН-14, ПРН-15, ПРН-17, ПРН-18, ПРН-19, ПРН-20,	Кількість годин: лекції – 6 лаб. – 4	Література: 1. Голов С. Ф. Управлінський облік. Підручник. / С. Ф. Голов – 4-те вид. – К.:Лібра, 2008. – 704 с. 2. Давидович І. Є. Управління витратами: Навчальний посібник. К.: Центр учбової літератури, 2008. 320 с. 3. Карпенко О. В., Карпенко Д.В. Управлінський облік: Навч. посіб. К.: Центр учбової літератури, 2012. 296 с.	https://exam.nuwm.edu.ua/course/view.php?id=48 <u>54</u>
---	--	---	--

ПРН-21, ПРН-22, ПРН-25			
Опис теми	Сутність аналізу взаємозв'язку «витрати — обсяг — прибуток». Методи аналізу взаємозв'язку «витрати — обсяг — прибуток»: математичні, графічні. Точка беззбитковості, коефіцієнт маржинального доходу. Особливості аналізу в умовах багатoproфільного виробництва. Комбінація продажу. Середньозважений маржинальний дохід. Аналіз чутливості прибутку до зміни параметрів діяльності. Запас міцності. Операційний важіль. Припущення, покладені в основу аналізу взаємозв'язку «витрати — обсяг — прибуток».		
Види навчальної роботи (що студенти повинні виконати)	Визначати точку беззбитковості. Визначати обсяг діяльності, необхідний для отримання бажаного прибутку. Визначати прибуток за певного обсягу діяльності. Визначати вплив зміни витрат, ціни та обсягу діяльності на прибуток підприємства. Визначати фактор операційного важеля у використувувати його для передбачення зміни прибутку. Визначати точку беззбитковості за умов асортименту.		
Методи та технології навчання	Лекція у формі діалогу, мозковий штурм, навчальна дискусія, тестові завдання, демонстрація, аналіз конкретних ситуацій (case study), індивідуальні завдання для вирішення практичних вправ та задач, тестові завдання.		
Засоби навчання	Навчальні посібники, інформаційно-комунікаційне обладнання, комп'ютерна техніка, мультимедійне обладнання, друкований роздатковий матеріал.		
Тема 5. Аналіз релевантної інформації для прийняття управлінських рішень			
Результати Навчання ПРН-2, ПРН-4, ПРН-5, ПРН-7, ПРН-9, ПРН-10, ПРН-11, ПРН-12, ПРН-13, ПРН-14, ПРН-15, ПРН-16, ПРН-17, ПРН-18, ПРН-19, ПРН-20, ПРН-21, ПРН-22, ПРН-25	Кількість годин: лекції – 6 лаб. – 4	Література: 1. Голов С. Ф. Управлінський облік. Підручник. / С. Ф. Голов – 4-те вид. – К.:Лібра, 2008. – 704 с. 2. Давидович І. Є. Управління витратами: Навчальний посібник. К.: Центр учбової літератури, 2008. 320 с. 3. Карпенко О. В., Карпенко Д.В. Управлінський облік: Навч. посіб. К.: Центр учбової літератури, 2012. 296 с.	https://exam.nuwm.edu.ua/course/view.php?id=4854
Опис теми	Процес прийняття управлінського рішення та релевантна інформація. Дійсні та альтернативні доходи і витрати. Диференціальний прибуток. Аналіз релевантної інформації в типових господарських ситуаціях: рішення про «спеціальне» замовлення; рішення про розширення або скорочення сегмента діяльності; рішення про «виробництво чи купівлю»; рішення за наявності обмежень. Обґрунтування рішення щодо запасів і цін. Економічний розмір замовлення. Резервний запас. Економічна модель ціноутворення. Ціноутворення на основі витрат, вартості часу та матеріалів.		
Види навчальної роботи (що студенти повинні виконати)	Визначати релевантні витрати і доходи. Застосовувати диференціальний аналіз релевантних даних для прийняття управлінських рішень. Визначати доцільність виконання спеціального замовлення; розширення або скорочення сегмента виробництва; самостійного виробництва (обробки) чи аутсорсингу. Складати оптимальну виробничу програму за умов обмежених ресурсів. Визначати економічний розмір замовлення запасів. Розраховувати ціну		

	продукції із застосуванням різних методів ціноутворення. Скласти і застосовувати моделі прийняття рішення за умов невизначеності.
Методи та технології навчання	Лекція у формі діалогу, мозковий штурм, навчальна дискусія, тестові завдання, демонстрація, аналіз конкретних ситуацій (case study), індивідуальні завдання для вирішення практичних вправ та задач, тестові завдання.
Засоби навчання	Навчальні посібники, інформаційно-комунікаційне обладнання, комп'ютерна техніка, мультимедійне обладнання, друкований роздатковий матеріал.

Тема 6. Бюджетування та управління за відхиленнями

Результат и навчання ПРН-2, ПРН-4, ПРН-7, ПРН-9, ПРН-10, ПРН-11, ПРН-12, ПРН-13, ПРН-14, ПРН-15, ПРН-16, ПРН-17, ПРН-18, ПРН-19, ПРН-20, ПРН-21, ПРН-22, ПРН-25	Кількість годин: лекції – 4 лаб. – 2	Література: 1. Голов С. Ф. Управлінський облік. Підручник. / С. Ф. Голов – 4-те вид. – К.:Лібра, 2008. – 704 с. 2. Давидович І. Є. Управління витратами: Навчальний посібник. К.: Центр учбової літератури, 2008. 320 с. 3. Карпенко О. В., Карпенко Д.В. Управлінський облік: Навч. посіб. К.: Центр учбової літератури, 2012. 296 с.	https://exam.nuwm.edu.ua/course/view.php?id=48 <u>54</u>
Опис теми	Сутність бюджетування. Стандарти витрат на виробництво. Генеральний та функціональні бюджети. Операційні бюджети: продажу, виробництва, прямих матеріальних витрат, прямих витрат на оплату праці, виробничих накладних витрат, собівартості готової продукції, собівартості реалізованої продукції, витрат на збут, адміністративних витрат, бюджетний звіт про прибуток. Фінансові бюджети: капітальних інвестицій, грошових коштів, бюджетний баланс. Підхід «згори-вниз» та «знизу-вгору». Бюджетний комітет. Бюджетний період. Звіт про виконання бюджету. Аналіз відхилень. Гнучкий бюджет.		
Види навчальної роботи (що студенти повинні виконати)	Скласти операційні й фінансові бюджети і пояснювати взаємозв'язок між ними. Скласти звіт про виконання бюджет, пояснювати причини та розробляти управлінські рішення усунення відхилень. Скласти гнучкий бюджет і використовувати його для аналізу відхилень. Оцінювати ефективність і результативність діяльності на підставі аналізу відхилень.		
Методи та технології навчання	Лекція у формі діалогу, мозковий штурм, навчальна дискусія, тестові завдання, демонстрація, аналіз конкретних ситуацій (case study), проєктна технологія, індивідуальні завдання для вирішення практичних вправ та задач, тестові завдання.		
Засоби навчання	Навчальні посібники, інформаційно-комунікаційне обладнання, комп'ютерна техніка, мультимедійне обладнання, друкований роздатковий матеріал.		

Тема 7. Управління центрами відповідальності

Результат и навчання ПРН-2, ПРН-3, ПРН-4, ПРН-7, ПРН-9, ПРН-10, ПРН-11, ПРН-12	Кількість годин: лекції – 4 лаб. – 2	Література: 1. Голов С. Ф. Управлінський облік. Підручник. / С. Ф. Голов – 4-те вид. – К.:Лібра, 2008. – 704 с. 2. Давидович І. Є. Управління витратами: Навчальний посібник. К.: Центр учбової літератури, 2008. 320 с. 3. Карпенко О. В., Карпенко Д.В. Управлінський облік: Навч. посіб. К.: Центр учбової літератури, 2012. 296 с.	https://exam.nuwm.edu.ua/course/view.php?id=48 <u>54</u>
Опис теми	Концепція центрів відповідальності: центри витрат, центри доходу, центри прибутку, центри інвестицій. Принцип контролюваності доходів і витрат. Система калькулювання стандартних витрат. Аналіз відхилень фактичних		

	<i>витрат від стандартів. Оцінювання діяльності центрів відповідальності. Трансфертне ціноутворення.</i>
<i>Види навчальної роботи (що студенти повинні виконати)</i>	<i>Скласти звіт про результати діяльності центрів відповідальності. Обчислювати та аналізувати відхилення від стандартів змінних та постійних витрат. Оцінювати діяльність центрів відповідальності. визначати трансфертну ціну та показувати її вплив на оцінку діяльності центрів відповідальності.</i>
<i>Методи та технології навчання</i>	<i>Проблемна лекція, мозковий штурм, навчальна дискусія, тестові завдання, індивідуальні завдання для вирішення практичних вправ та задач, робота в команді.</i>
<i>Засоби навчання</i>	<i>Навчальні посібники, монографії, наукові статті, інформаційно-комунікаційне обладнання, комп'ютерна техніка, мультимедійне обладнання, друкований роздатковий матеріал.</i>

Лектор

Рощик І.А., к.е.н., доцент кафедри трудових ресурсів і підприємництва, доцент